

А. О. Дробязко

кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник відділу координації бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, adrobyazko@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0453-0709>

С. Б. Беспалий

Українське товариство фінансових аналітиків, Київ, Україна, sergey.bespalyu@gmail.com

**РОЛЬ БАНКІВ ЗА УЧАСТЮ ДЕРЖАВИ В КАПІТАЛІ
У РОЗВИТКУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Анотація. У статті, з урахуванням того, що націоналізація найбільшої приватної кредитно-фінансової установи "Приватбанк" у 2016 р. змінила структуру банківської системи України, де частка банків з державним капіталом за основними показниками перевищила 50 %, розглянуто розвиток банківського бізнесу у 2018 р., проведено порівняння динаміки банків із державним капіталом та банків, що входять до інших кластерів за ознакою походження капіталу. Проаналізовано кредитну активність банків у провідних секторах реальної економіки. Розглянуто тенденції на вітчизняному банківському ринку, включаючи динаміку процентних ставок за основними показниками активів і пасивів та вплив облікової ставки Національного банку України, відзначено зміни в бік поліпшення ситуації в галузі. Показано, що драйверами розвитку у 2018 р. є банки за участю держави в капіталі. Надано пропозиції щодо удосконалення законодавчої бази ведення банківського бізнесу.

Ключові слова: банки за участю держави в капіталі, банки із західним капіталом, моніторинг діяльності банків, кредитування реального сектору економіки.

Рис. 14. Табл. 7. Літ. 9.

Anatolii Drobyazko

Ph. D. (Economics), SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, adrobyazko@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0453-0709>

Serhii Bespalyi

The Ukrainian Society of Financial Analysts, Kyiv, Ukraine, sergey.bespalyu@gmail.com

**THE ROLE OF BANKS WITH STATE CAPITAL IN THE DEVELOPMENT
OF THE REAL SECTOR OF ECONOMY OF UKRAINE**

Abstract. After the nationalization of the largest private bank Privatbank at the end of 2016, the Government of Ukraine, which have more than 50% of the banking market under its direct control, is in a position to conduct a balanced, consistent policy aimed at developing the banking sector of the economy. At the same time, the growing volumes of negatively classified assets, which are shown in the balance sheets of leading state banks in recent times, point to the need to improve the quality of their corporate governance. A deep financial, economic and monetary crisis, which aggravated in 2014-2016, raises the question of using new instruments for the institutional development of the financial, banking and monetary system that would be able to transform the negative phenomena in the functioning of money, financial and credit markets. The article focuses on the development of banking business (2st half of 2018), comparing the dynamics of development of banks with state capital with banks having parent structures in the the Russian and western financial world. The article analyzes the credit activity of banks in

© Дробязко А. О., Беспалий С. Б., 2018

the various sectors of the real economy of Ukraine. The article provides analytical statistical material on trends in the deposit market and loans to legal and natural persons. The paper analyzes the tendencies in the banking market of Ukraine, including the dynamics of interest rates for the main indicators of assets and liabilities. The article proposes to improve the legislative framework for banking business. To overcome the negative effects, a number of laws to protect the rights of creditors should soon be adopted. As it is emphasized, there is a general tendency to improve the situation in the banking sector. The real performance of state-owned banks points to the need to improve the corporate governance system of state banks. The authors find it appropriate to sell minority packages of Oschadbank and Ukreximbank to the international financial institutions. In addition, today Ukrgasbank can be considered a potential bank with state participation for sale to a foreign investor.

Keywords: banks with state participation in capital, banks with Russian capital, banks with western capital, monitoring of banks' activities, loans to the real sector of the economy.

JEL classification: E22, E52, E58, G21, G28.

А. А. Дробязко

кандидат экономических наук, ведущий научный сотрудник отдела координации бюджетно-налоговой и денежно-кредитной политики НИФИ ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

С. Б. Беспалый

Украинское общество финансовых аналитиков, Киев, Украина

РОЛЬ БАНКОВ С УЧАСТИЕМ ГОСУДАРСТВА В КАПИТАЛЕ В РАЗВИТИИ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Аннотация. В статье, с учетом того, что национализация крупнейшего частного кредитно-финансового учреждения "Приватбанк" в 2016 г. изменила структуру банковской системы Украины, где доля банков с государственным капиталом по основным показателям превысила 50 %, рассмотрено развитие банковского бизнеса в 2018 г., проведено сравнение динамики банков с государственным капиталом и банков, входящих в другие кластеры по признаку происхождения капитала. Проанализирована кредитная активность банков в ведущих секторах реальной экономики. Рассмотрены тенденции на отечественном банковском рынке, включая динамику процентных ставок по основным показателям активов и пассивов и влияние учетной ставки Национального банка Украины, отмечены изменения в сторону улучшения ситуации в отрасли. Показано, что драйверами развития в 2018 г. являются банки с участием государства в капитале. Представлены предложения по совершенствованию законодательной базы ведения банковского бизнеса.

Ключевые слова: банки с участием государства в капитале, банки с западным капиталом, мониторинг деятельности банков, кредитование реального сектора экономики.

Банківська система України у 2018 р. працювала в умовах значних макроекономічних ризиків: платіжний баланс мав хронічне від'ємне сальдо з торгівлі товарами та послугами. Ця тенденція навряд чи зміниться в найближчий період, що впливає зі структури економіки, а також підтверджується прогнозними розрахунками Меморандуму Уряду України з МВФ, консенсус-прогнозами Міністерства економічного розвитку і торгівлі на 2018–2020 роки. Приплив прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в реальний сектор

характеризується низькими темпами. Ті ПІІ, що надходили, мали коротко-строковий (спекулятивний) характер і спрямовувалися у фінансовий сектор. Із запровадженням безвізового режиму між Україною та країнами ЄС зросли темпи втрат людського капіталу (безробіття та міграція). Висока облікова ставка НБУ в умовах недооціненого обмінного курсу національної валюти спричиняє надходження спекулятивного іноземного капіталу (на ринок ОВДП та від банків на ринок депозитних сертифікатів НБУ).

Станом на 1 жовтня 2018 р. на вітчизняному банківському ринку мали ліцензію та виконували операції 79 банків, із яких 39 за участю іноземного капіталу та 22 дочірні структури зі 100-відсотковим іноземним капіталом. Уряд України контролює понад 50 % банківського ринку та спроможний проводити зважену, послідовну політику, націлену на підтримку банківським сектором національної економіки. Загалом протягом останнього десятиліття на підтримку статутних фондів банків із державним капіталом було спрямовано понад 10 млрд дол. США, без урахування витрат на націоналізацію Приватбанку. Наростання останнім часом у балансах провідних державних банків обсягів негативно класифікованих активів зумовлює потребу в поліпшенні якості їх корпоративного управління. Глибока фінансово-економічна й грошова криза, що значно посилилась у 2014–2016 рр., актуалізує питання застосування нових інструментів інституційного розвитку фінансової, банківської та грошової систем, здатних подолати негативні явища у функціонуванні відповідних ринків. У цьому контексті в статті розглядаються місце й роль банків із державним капіталом в українській економіці, їхня спроможність кредитувати її реальний сектор. Окрім того, на тлі збройного конфлікту на Сході країни істотно підвищується їхня роль як драйверів у кредитуванні економіки.

У науковій літературі недостатньою мірою розглянуто інтеграцію країни у світове господарство через входження в капітал банків за участю держави дочірніх транснаціональних банківських структур на місцевому ринку. Місце фінансових інститутів України в глобальному світі досліджували у своїй монографії академіки Т. І. Єфименко та О. Г. Білорус [1, с. 465–490]. Розвиткові інфраструктури банківського ринку присвячено монографію за редакцією В. М. Опаріна та В. М. Федосова [2, с. 519–536]. Питання системної фінансової кризи і шляхи її подолання розглядалися в монографії С. М. Аржевітіна, Т. Є. Унковської, М. І. Савлука та інших авторів [3, с. 86–107]. Актуальні аспекти розвитку банківського сектору висвітлено в збірнику наукових праць за редакцією В. В. Юрчишина [4, с. 93–99]. Актуальні проблеми модернізації фінансової системи України в процесі євроінтеграції розкрито в колективній монографії за редакцією О. В. Шлапака і Т. І. Єфименко [5, с. 596–725]. Аналіз бізнес-моделей банків з державним капіталом проведено в роботі Г. П. Бортнікова та О. О. Любіча [6]. Але комплексне дослідження ролі та місця банків за участю держави і входження глобальних фінансових структур у капітал як міноритарного акціонера, а також пов'язаних із цим ризиків, не проводилось.

Метою статті є дослідження сучасного стану, перспектив розвитку банків за участю держави, вплив їхньої діяльності на розвиток реального сектору України та порівняльний аналіз їх активності з банками приватного сектору, в тому числі за участю іноземного капіталу, у 2018 р.

Аналіз динаміки кредитного портфеля. Динаміка тренду обмінного курсу у 2018 р. мала традиційну для останніх років структуру. Протягом весняних місяців гривня ревальвувала. У середині літа 2018 р. відбулася зміна тренду обмінного курсу, яка вплинула на процеси грошового ринку, розглянуті далі. Так, за два місяці курс знизився з 26,12 до 28,28 грн/дол. США (8,3 %), істотно вплинувши на активність банків на внутрішньому ринку. Однак протягом року коливання обмінного курсу не справляли потужного впливу на банківські баланси. За 10 місяців 2018 р. обмінний курс змінився на 0,75 %: це суттєво позначилось на зіставності показників банків, номінованих в іноземній валюті, у розрахунках, які наведені нижче.

Ключовими ознаками системної кризи в банківському секторі є негативна якість кредитного портфеля, стагнація кредитної активності. Загальний стан банківської системи України не відповідає повною мірою завданням виходу економіки зі стану стагнації. Про це свідчать повільні темпи приросту кредитів, низьке відношення активів та кредитів до ВВП. Частка кредитних портфелів у активах банків дуже мала, а ліквідність банків надмірна, тоді як у розвинутих ринкових економіках активи банківської системи наближаються за розмірами до ВВП країни. Кредитна активність банків залишається помірною за показниками темпів приросту кредитного портфеля та частки кредитів клієнтам в активах і кредитів у ВВП. Зокрема, відношення банківських активів до ВВП за період із 1 січня 2016 р. до 1 жовтня 2018 р. зменшилося з 63 до 42 %, а відношення кредитів до ВВП – з 51 до 35 %.

Динаміка кредитного портфеля фізичних осіб. Кредити фізичним особам є підтримкою банківською системою рівня споживання в економіці, що безпосередньо корелює з розширенням обсягів торгівлі та її впливом на зростання ВВП. У 2018 р. цей показник мав найбільші темпи зростання. За 9 місяців відповідний портфель зріс із 40,3 млрд грн при збільшенні формування резервів на 11,9 млрд грн. Банки з приватним українським капіталом у темпах зростання випереджали вдвічі ринок у цілому. Банки з державним капіталом займали 28,5 % ринку та збільшили портфель на 12,1 млрд грн з одночасним зростанням відрахувань у резерви 3,6 млрд грн. У табл. 1 наведено дані щодо кредитних портфелів фізичних осіб та обсягів сформованих резервів під цей вид активів станом на 1 січня 2018 р. та 1 жовтня 2018 р., розраховано темпи зростання за основними групами банків.

Концентрація кредитів фізичним особам на 1 жовтня 2018 р.: перші три банки – 36,9 %, перші п'ять – 43,5, перші десять – 57,5 %. На державні банки припадає 28,5 %, із них – 22,6 % на Приватбанк. За останні два роки посилюється конкуренція на цьому ринку. Обсяг кредитного портфеля фізичних осіб відповідає рівню 2006 р. (еквівалентно – 5,4 млрд дол. США). Найбільший кредитний портфель фізичних осіб належить Приватбанку, який зосередився

Таблиця 1. Кредитний портфель фізичних осіб найбільших банків у 2018 р.

Банк	Кредити фізичним особам (з процентами, без резервів)				Резерви під кредити фізичних осіб				Темп, %
	01.01.2018		01.10.2018		01.01.2018		01.10.2018		
	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	
Державні	70 743	28,31	82 835	28,54	-34 103	43,22	-37 762	41,57	10,73
Приватбанк	56 099	22,45	65 553	22,58	-25 236	31,98	-28 187	31,03	11,69
Ощадбанк	7 047	2,82	8 586	2,96	-3 202	4,06	-3 626	3,99	13,24
Укрексімбанк	1 383	0,55	2 005	0,69	-1 173	1,49	-1 805	1,99	53,81
Укргазбанк	6 214	2,49	6 691	2,31	-4 491	5,69	-4 144	4,56	-7,73
Із західним капіталом	36 492	14,60	42 005	14,47	-13 854	17,56	-16 461	18,12	20,82
Райффайзен Банк Аваль	8 386	3,36	8 048	2,77	-4 408	5,59	-3 491	3,84	-20,80
УкрСиббанк	8 304	3,32	10 620	3,66	-4 055	5,14	-6 452	7,10	59,10
Креді Агріколь Банк	3 273	1,31	3 804	1,31	-183	0,23	-135	0,15	-26,60
ОТП Банк	8 028	3,21	9 632	3,32	-3 192	4,05	-4 039	4,45	26,53
Кредобанк	3 662	1,47	4 282	1,48	-485	0,61	-529	0,58	9,06
Ідея Банк	3 112	1,25	4 341	1,50	-649	0,82	-1 210	1,33	86,26
Із російським капіталом	42 530	17,02	47 140	16,24	-25 339	32,11	-28 981	31,90	14,37
Альфа-Банк	10 827	4,33	14 693	5,06	-2 222	2,82	-3 261	3,59	46,81
Сбербанк Росії	1 297	0,52	2 757	0,95	-1 134	1,44	-2 665	2,93	134,91
Укрсоцбанк	27 389	10,96	26 765	9,22	-20 192	25,59	-21 203	23,34	5,01
Промінвестбанк	115	0,05	117	0,04	-115	0,15	-117	0,13	1,81
БМ Банк	653	0,26	384	0,13	-515	0,65	-384	0,42	-25,34
Найбільші українські	19 038	7,62	25 266	8,70	-4 920	6,24	-6 830	7,52	38,82
ПУМБ	7 970	3,19	10 992	3,79	-2 298	2,91	-3 251	3,58	41,48
Південний	339	0,14	356	0,12	-81	0,10	-141	0,16	74,96
Таскомбанк	854	0,34	1 303	0,45	-93	0,12	-106	0,12	13,74
Мегабанк	972	0,39	998	0,34	-365	0,46	-266	0,29	-27,16
Кредит Дніпро	785	0,31	940	0,32	-454	0,58	-470	0,52	3,55
Універсал	3 069	1,23	5 314	1,83	-991	1,26	-2 011	2,21	102,96
А-Банк	3 729	1,49	3 603	1,24	-497	0,63	-443	0,49	-10,95
Глобус	529	0,21	849	0,29	-18	0,02	-34	0,04	91,11
Аркада	562	0,22	605	0,21	-31	0,04	-7	0,01	-78,56
За всіма банками	249 881	100,0	290 264	100,0	-78 909	100,0	-90 838	100,0	15,12

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

на роботі з цим ресурсом. У І кв. 2018 р. Приватбанк зменшив обсяг портфеля на 2,3 млрд грн і поліпшив його якість, що дало змогу розформувати 6 млрд резервів. Кредити фізичним особам є найменш монополізованим ринком і найбільш рівномірно розподілені між усіма кластерами банків. За загального зростання портфеля у першому півріччі 2018 р. на 3,9 % банки приростили резерви на 1,6 %. Аналіз обслуговування кредитів у валюті показує, що “живих” кредитів у цьому сегменті залишилось не більше 4 %. Кредити у гривні позичальниками обслуговуються краще. До негативно класифікованих віднесено “тільки” 23,4 %, що набагато краще, ніж із кредитами реальному сектору економіки. Треба зазначити, що частка банків із державним капіталом у цьому сегменті знизилася з 28,3 до 26,8 %, переважно за рахунок зменшення портфеля Приватбанку. На ринку немає програм державної підтримки іпотечного кредитування, що виступають безпосереднім важелем зростання в реальному секторі. Нестабільна макрофінансова ситуація не сприяє відновленню банками програм автокредитування. На ринку поширені продукти кредитування банками під зарплатні проекти та споживче кредитування. За 2018 р. кредитний портфель у перерахунку за офіційним курсом дещо збільшився (рис. 1). Незважаючи на те, що закон про конвертацію валютних кредитів у гривневі для фізичних осіб так і не набрав чинності, банки самостійно запропонували клієнтам програми конвертації із суттєвими збитками для себе. На сьогодні валютні кредити з 26 млрд дол. США поступово зменшилися до 2,6 млрд дол. США. І хоча для банківської системи збитки від такої суми теж можуть бути болючими, в умовах 2018 р. вони вже не є вирішальними.

Порівняльну динаміку ринкової процентної ставки на споживчі кредити для фізичних осіб терміном до одного року та облікової ставки НБУ наведе-

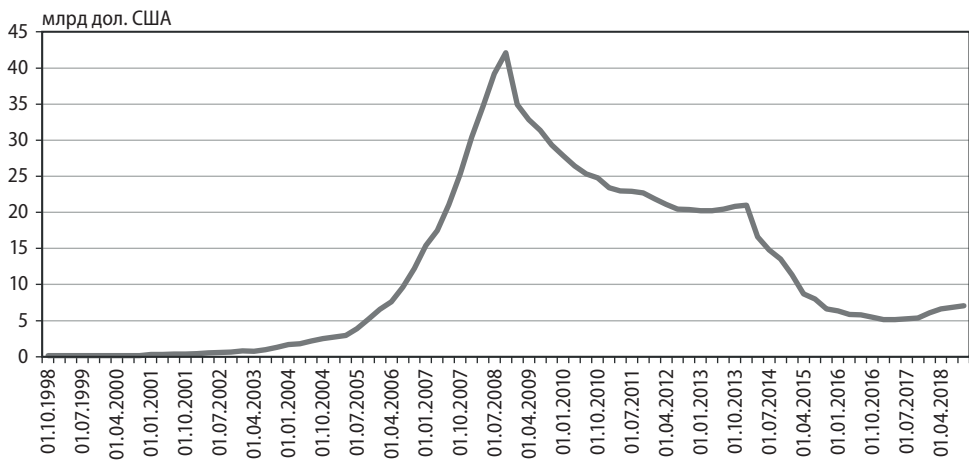

Рис. 1. Динаміка кредитного портфеля фізичних осіб у доларовому еквіваленті за період 1998–2018 рр.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

Рис. 2. Порівняльна динаміка ринкової процентної ставки на споживчі кредити для фізичних осіб терміном до одного року та облікової ставки НБУ в 2011–2018 рр.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

но на рис. 2. Середньозважена ставка за системою стабілізувалася на рівні 31,5–32,2 %.

У 2018 р. Верховна Рада України ухвалила Кодекс України з процедур банкрутства, в якому закладено стимули для “безнадійних” позичальників активізувати свої зусилля щодо обслуговування простроченої заборгованості, частка якої є великою (рис. 3).

Ринок кредитування фізичних осіб у гривні у 2018 р. мав тенденцію до зростання для банків усіх сегментів за розподілом за капіталом. Загалом спостерігалася погіршення якості обслуговування позичальниками кредитних портфелів фізичних осіб, сформованих у попередні періоди. Проблема валютних кредитів була врегульована законодавчо, і з 2019 р. банки отри-

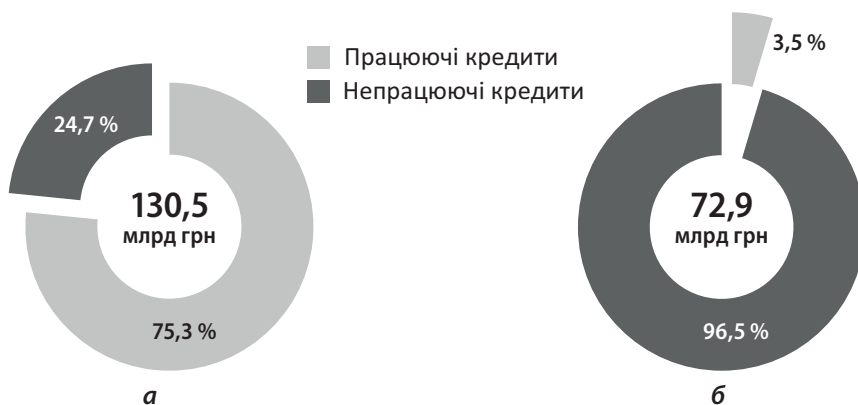

Рис. 3. Структура за негативно класифікованими активами (NPL) кредитів фізичним особам у гривні (а) та іноземній валюті (б) станом на 1 жовтня 2018 р.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

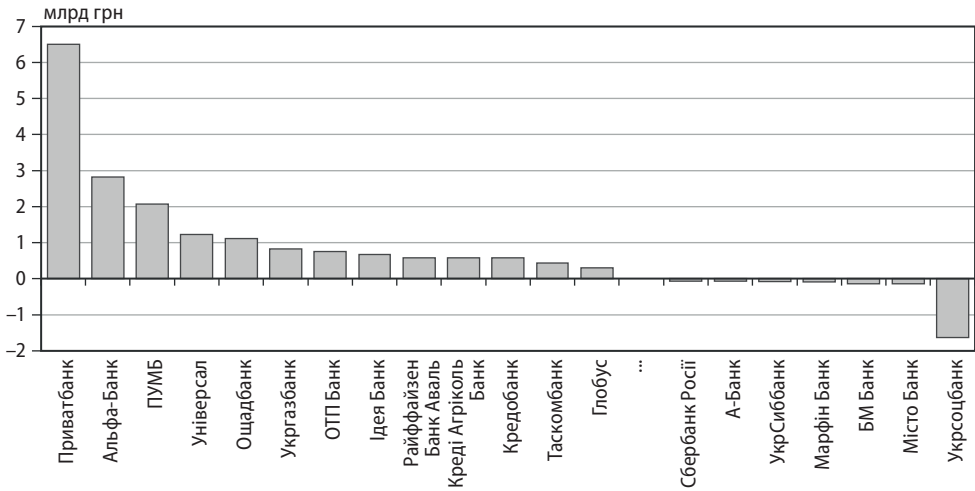

Рис. 4. Банки, що мали найбільший приріст чистого кредитного портфеля фізичних осіб за 2018 р.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

мали право на примусову реалізацію заставного майна за валютними кредитами, наданими до 2019 р. За приростом чистого кредитного портфеля фізичних осіб, тобто його збільшенням з урахуванням сформованих резервів, лідирували Приватбанк, Альфа-Банк, ПУМБ, Універсал, Ощадбанк, Укргазбанк (рис. 4).

Динаміка кредитного портфеля юридичних осіб. У табл. 2 розраховано фінансові потоки збільшення кредитного портфеля юридичних осіб у 2018 р. Тенденція останніх кварталів вказує на те, що попит реального сектору на кредити в євро вищий, ніж у доларах США.

Концентрація кредитів юридичним особам на 1 жовтня 2018 р.: перші три – 33,2 %, перші п'ять – 39,9, перші десять – 49,2, державні банки – 35,9 %. У цілому чистий кредитний портфель юридичних осіб збільшується. Темпи формування резервів перевищують темпи приросту загального кредитного портфеля, що свідчить про погіршення якості обслуговування. Обсяг кредитного портфеля банківської системи станом на 1 жовтня 2018 р. у доларовому еквіваленті відповідав початку 2007 р. (34,3 млрд дол. США) (рис. 5). При зменшенні у 2018 р. валютної складової кредитного портфеля юридичних осіб спостерігався приріст гривневої. Драйверами зростання виступали банки із західним капіталом та державні банки, які отримали ресурси від Уряду у вигляді внесків до статутних капіталів.

Секторальний аналіз структури кредитного портфеля для реального сектору в основних позиціях класифікатора економічної діяльності має такий вигляд. За позицією “Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг” загальний обсяг портфеля без урахування сформованих

Таблиця 2. Кредитний портфель юридичних осіб найбільших банків у 2018 р.

Банк	Кредити юридичним особам (з процентами, без резервів)				Резерви під кредити юридичних осіб				Темп, %
	01.01.2018		01.10.2018		01.01.2018		01.10.2018		
	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	
Державні	485 596	36,71	527 469	35,92	-308 413	72,26	-354 741	71,12	15,02
Приватбанк	213 364	16,13	223 194	15,20	-206 110	48,29	-212 362	42,57	3,03
Ощадбанк	121 083	9,15	129 358	8,81	-50 425	11,81	-73 756	14,79	46,27
Укрексімбанк	114 553	8,66	135 245	9,21	-47 182	11,05	-63 543	12,74	34,68
Укргазбанк	36 595	2,77	39 671	2,70	-4 697	1,10	-5 080	1,02	8,16
Із західним капіталом	129 196	9,77	151 310	10,30	-12 121	2,84	-10 630	2,13	-12,31
Райффайзен Банк Аваль	36 417	2,75	44 255	3,01	-2 599	0,61	-2 268	0,45	-12,74
УкрСиббанк	20 265	1,53	21 953	1,50	-2 292	0,54	-1 773	0,36	-22,65
Креді Агріколь Банк	18 490	1,40	21 476	1,46	-2 187	0,51	-1 971	0,40	-9,86
ОТП Банк	15 470	1,17	17 882	1,22	-2 885	0,68	-2 774	0,56	-3,83
Стібанк	5 575	0,42	6 373	0,43	-87	0,02	-43	0,01	-50,94
Прокредит Банк	13 207	1,00	16 956	1,15	-428	0,10	-434	0,09	1,39
Кредобанк	5 020	0,38	6 153	0,42	-339	0,08	-319	0,06	-5,97
Інг Банк Україна	7 661	0,58	7 854	0,53	-561	0,13	-763	0,15	36,01
Марфін Банк	1 186	0,09	1 450	0,10	-91	0,02	-52	0,01	-43,13
Із російським капіталом	157 062	11,87	164 621	11,21	-79 109	18,53	-101 501	20,35	28,31
Альфа-Банк	25 847	1,95	27 996	1,91	-6 228	1,46	-6 399	1,28	2,74
Сбербанк Росії	52 994	4,01	54 545	3,71	-19 323	4,53	-33 351	6,69	72,60
Укрсоцбанк	16 735	1,27	12 955	0,88	-8 609	2,02	-7 770	1,56	-9,74
Промінвестбанк	42 312	3,20	47 153	3,21	-30 183	7,07	-35 228	7,06	16,71
ВТБ	17 474	1,32	20 970	1,43	-13 383	3,14	-17 792	3,57	32,95
Найбільші українські	82 819	6,26	85 178	5,80	-11 510	2,70	-13 438	2,69	16,75
ПУМБ	25 325	1,91	24 792	1,69	-5 501	1,29	-6 038	1,21	9,76
Південний	17 153	1,30	18 179	1,24	-1 557	0,36	-1 772	0,36	13,87
Таскомбанк	10 728	0,81	11 111	0,76	-705	0,17	-825	0,17	16,91
Мегабанк	6 125	0,46	6 948	0,47	-183	0,04	-398	0,08	117,70
Восток	5 950	0,45	6 650	0,45	-232	0,05	-274	0,05	17,81

Закінчення табл. 2

Банк	Кредити юридичним особам (з процентами, без резервів)				Резерви під кредити юридичних осіб				
	01.01.2018		01.10.2018		01.01.2018		01.10.2018		Темп, %
	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	
Кредит Дніпро	5 836	0,44	6 352	0,43	-2 048	0,48	-2 571	0,52	25,56
МІБ	2 440	0,18	2 542	0,17	-472	0,11	-747	0,15	58,25
Універсал	1 935	0,15	1 346	0,09	-72	0,02	-116	0,02	61,50
Індустріалбанк	2 538	0,19	2 602	0,18	-244	0,06	-290	0,06	18,58
А-Банк	173	0,01	141	0,01	-69	0,02	-20	0,00	-70,50
Банк інвестицій та заощаджень	3 653	0,28	3 397	0,23	-295	0,07	-323	0,06	9,55
Глобус	851	0,06	878	0,06	-130	0,03	-45	0,01	-65,41
За всіма банками	1 322 890	100,00	1 468 316	100,00	-426 812	100,00	-498 822	100,00	16,87

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

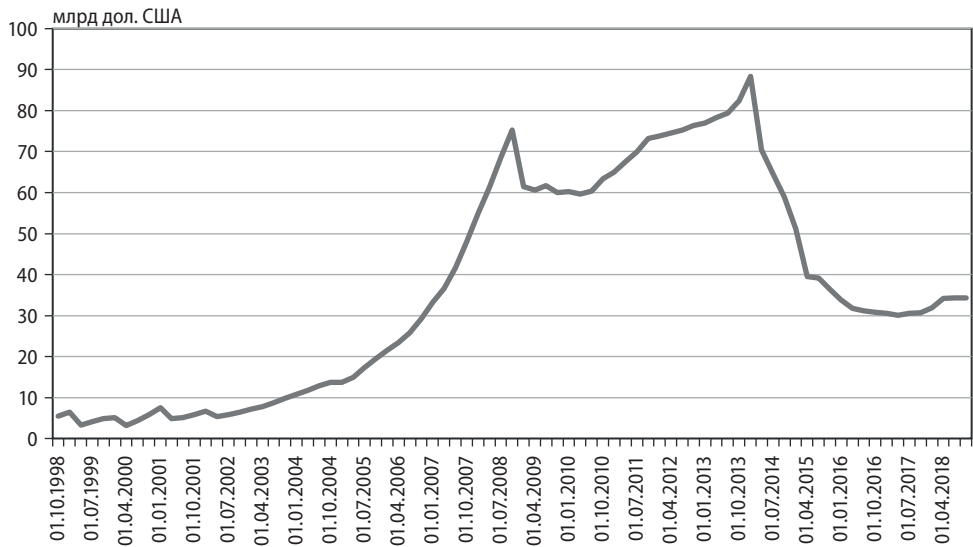

Рис. 5. Динаміка кредитного портфеля юридичних осіб у доларовому еквіваленті за 1998–2018 рр.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

резервів становить 70,7 млрд грн, найбільшими кредиторами є Райффайзен Банк Аваль (18,2 %), Прокредит Банк (11,5 %), Приватбанк (7,2 %), Креді Агріколь Банк (7,1 %), Ощадбанк (4,9 %), Укрексімбанк (4,8 %). У сільськогосподарському портфелі частка державних банків загалом дорівнює 20,7 %.

За позицією “Виробництво харчових продуктів” загальний портфель становить 69,9 млрд грн. Лідерами кредитування за цією позицією виступають Ощадбанк (25,9 %), Укрексімбанк (16,1 %), Промінвестбанк (12,1 %), Креді Агріколь Банк (6,7 %), Сбербанк Росії (6,2 %). Частка банків із державним капіталом дорівнює 45,8 %. Щодо позиції “Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції” загальний кредитний портфель становить 29,1 млрд грн. Найбільші обсяги мають Укрексімбанк (49,6 %), Ощадбанк (16,1 %), Альфа-Банк (6,6 %), Сбербанк Росії (6,3 %), Промінвестбанк (6,2 %), Укргазбанк (4,2 %). Разом частка державних банків – 70,1 %. За позицією “Металургія” сумарний кредитний портфель дорівнює 27,7 млрд грн. Лідерами у кредитуванні є Укрексімбанк (31,3 %), Ощадбанк (17,5 %), ВТБ Банк (12,0 %), Альфа-Банк (9,5 %), Сбербанк Росії (7,9 %). Частка державних банків становить 52,0 %. Щодо позиції “Будівництво будівель житлового призначення” портфель – 32,2 млрд грн. У цьому сегменті лідирують Укрексімбанк (28,2 %), Приватбанк (26,2 %), Ощадбанк (11,2 %), ПУМБ (7,4 %), Укргазбанк (5,2 %). Частка державних банків – 70,7 %.

Водночас найбільші портфелі банки мають у торгівлі. За позицією “Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами” загальний портфель дорівнює 173,2 млрд грн. Найбільші кредитори – Приватбанк (27,1 %), Укрексімбанк (9,2 %), Райффайзен Банк Аваль (7,2 %), Промінвестбанк (4,8 %), Креді Агріколь Банк (4,6 %). Частка державних бан-

ків – 42,2 %. Щодо позиції “Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами” портфель дорівнює 116,2 млрд грн. Беззаперечним лідером є Приватбанк (80,6 %), далі – Ощадбанк (4,0 %), Альфа-Банк (2,6 %). Часка державних банків – 86,1 % [7].

Загалом по банківській системі кредити за 9 місяців 2018 р. збільшилися майже на 11,0 %. Водночас дедалі більше українських підприємств знаходили кредитну підтримку в банківських системах за кордоном. Це стосується як металургійних монополій, або експортерів руди, так і великих сільськогосподарських експортерів.

Незважаючи на жорстку монетарну політику НБУ щодо підвищення облікової ставки (рис. 6), ринкові кредитні ставки за найбільш поширеними кредитами стабілізувалися в діапазоні 18–18,5 %.

Статистика вказує на поступове погіршення якості активів в цілому по системі й за провідними учасниками зокрема. Структуру негативно класифікованих активів (NPL) розглянуто на рис. 7. У секторі корпоративного кредитування більшість кредитів класифікована негативно. Найгірший стан портфелів у банках за участю держави. Водночас частка кредитів у банків із державним капіталом збільшується. Тобто державні банки, отримавши ресурсну підтримку статутних капіталів, підвищують активність у кредитуванні юридичних осіб.

Значна частина кредитного портфеля є негативно класифікованою, що суттєво заважає банкам у розвитку кредитної активності у поточному періоді. Іноземні банки із західним капіталом мають запас ліквідності, але висувають високі вимоги до якості й прозорості бізнесу позичальника. На банківських нарадах і круглих столах представники зарубіжних ділових кіл вказують на небанківські чинники низької кредитної активності. До них можна

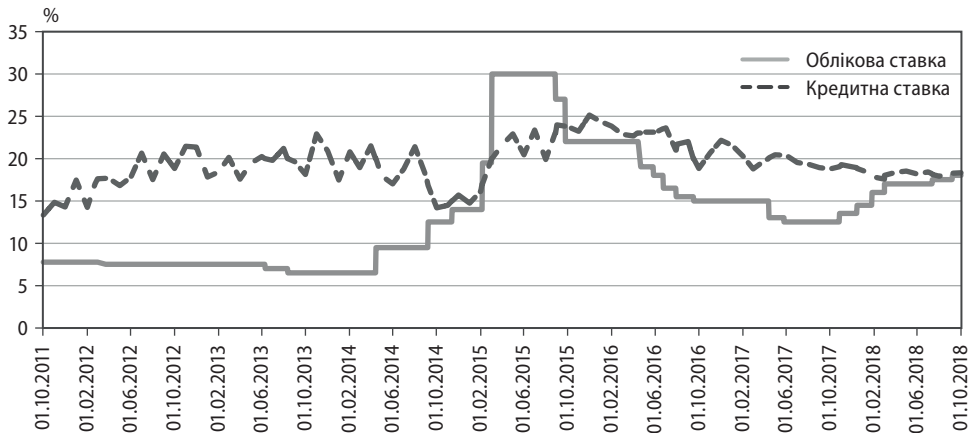

Рис. 6. Динаміка процентної ставки кредитів суб’єктам господарської діяльності у поточну діяльність терміном від 1 до 1,5 року та облікової ставки НБУ в 2011–2018 рр.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

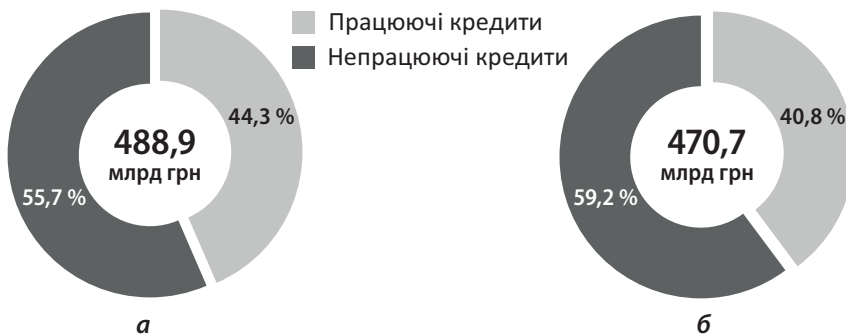

Рис. 7. Структура за негативно класифікованими активами (NPL) кредитів корпоративному сектору в гривні (а) та іноземній валюті (б) станом на 1 жовтня 2018 р.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

віднести слабкий захист прав кредиторів, незадовільну роботу виконавчої служби, непередбачуваність судових рішень. Банки з російським державним капіталом шукають шляхи виходу з українського банківського ринку і зменшують присутність у всіх його сегментах. Найкращі балансові показники за якістю активів мають банки з українським капіталом, але їхня частка в цілому на ринку не є вирішальною.

У 2018 р. НБУ проводив політику дорогих грошей, підвищуючи облікову ставку, що розглядалось учасниками ринку як сигнал до перегляду процентних ставок за кредитами і депозитами в бік подорожчання. Попри те, що плаваючі ставки за кредитами в Україні пропонують лише окремі банки, прив'язка встановлюється тільки за певними кредитними продуктами як маржа (надбавка) до значення індексу депозитів фізичних осіб UIRD (Ukrainian Index of Retail Deposit Rates; український індекс ставок за депозитами фізичних осіб, що визначається Національним банком України).

Кілька провідних комерційних банків кредитують за ставками нижче ринкових у рамках спеціальних програм за кошти міжнародних фінансових організацій. Наприклад, Ощадбанк надає кредити малому та середньому бізнесу (МСБ) за кошти Європейського інвестиційного банку за ставками в національній валюті, зниженими не менше ніж на 1,25 % річних. Прокредит Банк у межах такої інвестиційної програми надає позичальнику знижену процентну ставку, причому зменшення, порівняно зі звичайною річною ставкою, яку позичальник сплачує банку, має становити мінімум 25 базисних пунктів річних¹. Банки – партнери Німецько-Українського фонду за програмою інвестиційного кредитування повинні кредитувати за ставками, не вище UIRD. В Україні діє кілька державних програм субсидій на покриття різниці між ринковою і пільговою процентними ставками за кредитами сільгоспвиробникам. Так, Ощадбанк пропонує кредити з компенса-

¹ Один базисний пункт дорівнює 0,01 % активу.

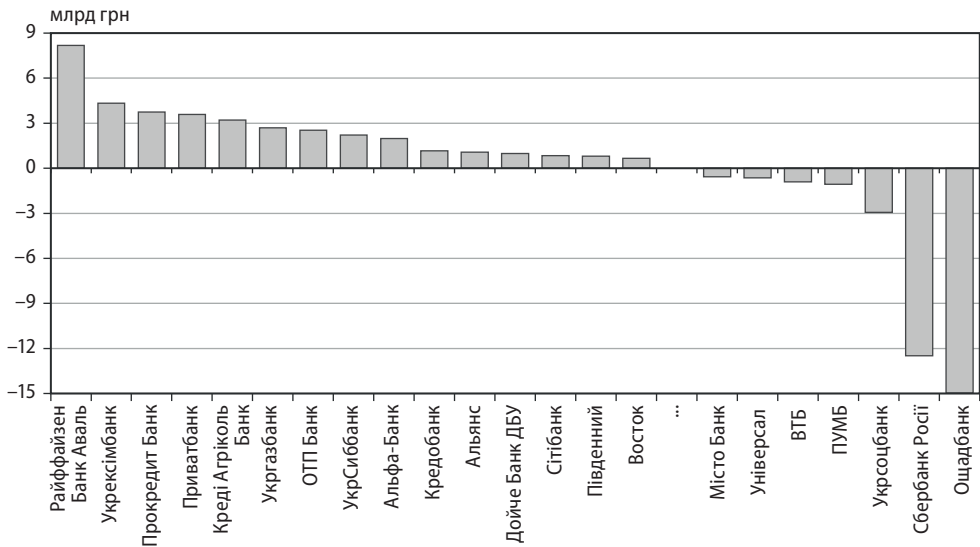

Рис. 8. Банки, що мають найбільший приріст чистого кредитного портфеля юридичних осіб за 2018 р.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

цією процентів за банківськими кредитами, залученими для покриття виробничих витрат та/або витрат на придбання основних засобів сільськогосподарського виробництва, здійснення витрат, пов'язаних із будівництвом і реконструкцією виробничих об'єктів сільськогосподарського призначення, у розмірі 1,5 % облікової ставки НБУ, але не вище від розміру, передбаченого кредитним договором, зменшеним на 1 в. п. АБ Укргазбанк, у рамках договору про співпрацю з урядом Республіки Білорусь, пропонує програми кредитування для МСБ на купівлю нового обладнання, сільськогосподарської техніки та транспортних засобів, що вироблені в Республіці Білорусь та реалізуються на території України. Процентна ставка, з урахуванням компенсації від уряду Білорусі, становить від 9 % річних у гривні. Аналіз кредитних потоків у розрізі валют вказує на зростання попиту суб'єктів господарювання на ресурси в євро, що відповідає збільшенню товарообігу між Україною та ЄС.

За приростом чистого кредитного портфеля юридичних осіб, тобто збільшенням кредитного портфеля з урахуванням сформованих резервів, лідирують Райффайзен Банк Аваль, Укрексімбанк, Прокредит Банк, Креді Агріколь Банк, Укргазбанк, ОТП Банк, УкрСиббанк (рис. 8). Значне погіршення якості кредитного портфеля юридичних осіб характерне для Ощадбанку, Сбербанку Росії, Укрсоцбанку.

Аналіз портфеля цінних паперів. З огляду на обсяг внутрішнього державного боргу (772,3 млрд грн) і помітну роль внутрішніх позик у фінансуванні бюджетного дефіциту та в активах банківської системи, внутрішні державні позики помітно впливають на стан грошово-кредитної системи

України. За даними Державної казначейської служби України, у січні – серпні 2018 р. внутрішні державні запозичення проведено в сумі 114,4 млрд грн, при погашенні внутрішнього державного боргу на 111,9 млрд грн. Таким чином, сальдо залучення внутрішніх позик у цей період становило незначну величину – лише 2,5 млрд грн. Здійснення внутрішніх державних запозичень у січні – вересні 2018 р. виступало чинником пригнічення сукупного попиту й вилучення грошової маси з обігу. За 9 місяців 2018 р. сума ОВДП у власності НБУ зменшилася на 12,5 млрд грн. Тобто в поточному році внутрішні державні позики не були фактором збільшення грошової бази і підвищення темпів інфляції у країні. Водночас сума ОВДП у портфелі комерційних банків за 9 місяців збільшилася на 9,1 млрд грн (табл. 3).

Наведені показники свідчать, що саме державні банки України стали основним внутрішнім кредитором держави. Відомо, що в макроекономічному контексті переспрямування фінансових потоків на кредитування уряду означає заміщення державними позиками банківських кредитів підприємствам і витіснення внутрішніх інвестицій. Згідно з дослідженнями, залучення валових державних позик із внутрішніх джерел у сумі, яка еквівалентна 1 % ВВП, внаслідок ефекту витіснення призводить до зменшення темпів приросту кредитного портфеля банків на 0,9 % [8; 9]. Висока облікова ставка НБУ і, як наслідок, високий рівень процентних ставок за ОВДП породжували небажану конкуренцію для позичальників у реальному секторі економіки і впливали на загалом низький рівень банківського кредитування нефінансових підприємств. Так, відношення банківських кредитів нефінансовим корпораціям до ВВП зменшилося з 47,6 % у 2013 р. до 28,7 % на кінець I півріччя 2018 р. За даними Державної служби статистики України, у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій підприємств частка кредитів банків та інших позик зменшилася з 14,8 % у 2013 р. до 5,3 % у 2017 р. Дохідність гривневих ОВДП на первинному ринку за місяцями була доволі високою і коливалася від 15,7 до 18,0 % річних, тоді як за той самий період 2017 р. змінювалася від 14,3 до 15,7 % річних. Очевидно, що підвищення доходності ОВДП втілюється у посилення боргового тиску на державний бюджет і значною мірою є наслідком підвищення процентних ставок НБУ. В цілому політика інтенсивного залучення короткострокових внутрішніх позик за аномально високими процентними ставками накладає надмірний тягар на державний бюджет і збільшує ризики рефінансування державного боргу.

Майже 90 % портфеля ОВДП, що обліковується у банківській системі, перебуває на балансах державних банків. Фактично їхні статутні капітали сформовано за рахунок грошової емісії, що є складовою загальних інфляційних процесів.

Аналіз динаміки основних джерел ресурсної бази. Ресурсна база банків за твердими пасивами (кошти юридичних та фізичних осіб) у 2018 р. почала відновлюватися. Повільні темпи відновлення пов'язані як із неможливістю банків кредитувати у валюті суб'єктів, котрі не мають валютної виручки, так і з переходом банків на МСФЗ 9, згідно з якими посилено вимоги

Таблиця 3. Динаміка портфелів цінних паперів банків

Банки	Цінні папери (з резервами)				У тому числі ОВДП				
	01.01.2018		01.10.2018		01.01.2018		01.10.2018		Темп, %
	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	
Державні	388 244	80,91	374 775	84,84	324 853	89,51	334 596	89,36	3,00
Приватбанк	163 834	34,14	171 085	38,73	142 918	39,38	155 913	41,64	9,09
Ощадбанк	119 872	24,98	111 857	25,32	96 312	26,54	95 612	25,53	-0,73
Укрексімбанк	78 976	16,46	67 765	15,34	65 847	18,14	59 774	15,96	-9,22
Укргазбанк	25 397	5,29	23 844	5,40	19 775	5,45	23 238	6,21	17,51
Із західним капіталом	44 288	9,23	32 227	7,30	16 657	4,59	16 770	4,48	0,68
Райффайзен Банк Аваль	10 875	2,27	7 271	1,65	6 502	1,79	5 883	1,57	-9,53
Креді Агріколь Банк	2 174	0,45	2 507	0,57	997	0,27	966	0,26	-3,05
ОТП Банк	5 162	1,08	2 835	0,64	667	0,18	1 086	0,29	62,84
Стібанк	7 773	1,62	6 952	1,57	3 342	0,92	2 729	0,73	-18,35
Кредобанк	3 282	0,68	3 204	0,73	2 996	0,83	3 201	0,85	6,83
Інг Банк Україна	2 453	0,51	1 809	0,41	0	0	0	0	0
Марфін Банк	1 276	0,27	1 140	0,26	801	0,22	1 023	0,27	27,72
Правекс-Банк	2 701	0,56	1 703	0,39	320	0,09	305	0,08	-4,83
Із російським капіталом	11 097	2,31	6 506	1,47	4 384	1,21	2 861	0,76	-34,75
Альфа-Банк	7 682	1,60	2 850	0,65	3 928	1,08	2 786	0,74	-29,08
Сбербанк Росії	1 702	0,35	3 562	0,81	0	0	0	0	0
Укрсоцбанк	1 539	0,32	0	0	306	0,08	0	0	-99,95
Промінвестбанк	157	0,03	75	0,02	150	0,04	75	0,02	-50,00
ВТБ	17	0,00	19	0,00	0	0	0	0	0
Найбільші українські	24 817	5,17	18 116	4,10	12 361	3,41	14 970	4,00	21,11
ПУМБ	10 400	2,17	9 089	2,06	8 025	2,21	8 670	2,32	8,03
Південний	3 343	0,70	1 625	0,37	526	0,15	1 654	0,44	214,16
Таскомбанк	1 506	0,31	576	0,13	568	0,16	483	0,13	-15,07
Восток	831	0,17	452	0,10	29	0,01	0	0	-99,68
Кредит Дніпро	1 281	0,27	585	0,13	280	0,08	283	0,08	0,82
МІБ	3 907	0,81	3 664	0,83	1 847	0,51	3 181	0,85	72,25

Закінчення табл. 3

Банки	Цінні папери (з резервами)						У тому числі ОВДП					
	01.01.2018			01.10.2018			01.01.2018			01.10.2018		
	Обсяг, млн грн	Частка, %	Темп, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Темп, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Темп, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Темп, %
Універсал	810	0,17	-45,11	444	0,10	-45,11	485	0,13	0,07	280	0,07	-42,31
Індустріалбанк	1 010	0,21	-11,43	895	0,20	-11,43	159	0,04	0,05	196	0,05	22,71
А-Банк	414	0,09	-4,52	395	0,09	-4,52	0	0	0	0	0	0
Банк інвестицій та заощаджень	604	0,13	-82,58	105	0,02	-82,58	50	0,01	0,03	102	0,03	103,82
Глобус	521	0,11	-64,43	185	0,04	-64,43	390	0,11	0,02	78	0,02	-80,09
Аркада	112	0,02	-82,09	20	0,00	-82,09	0	0	0	0	0	0
За всіма банками	479 875	100,00	-7,95	441 733	100,00	-7,95	362 940	100,00	100,00	374 434	100,00	3,17

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

до обсягів формування резервів і зменшено апетит до залучення ресурсів. Тому ставки на ринку залучення ресурсів протягом останнього періоду залишалися на низькому рівні.

Динаміка ресурсної бази фізичних осіб. На рис. 9 наведено обсяги ресурсної бази, яку надали фізичні особи банкам із 1998 по 2018 р. у еквіваленті долара США за офіційним курсом. Ці ресурси розраховано як відношення сумарних коштів фізичних осіб (строкових і “на вимогу”) до офіційного обмінного курсу гривні.

За величини ресурсів, наданих фізичними особами банкам (якщо перераховувати показники за обмінним офіційним курсом НБУ), система повернулася до рівня 2007 р. Причому враховано не тільки кошти, які банк обліковує на рахунках “на вимогу” та “строкові депозити”, а й кошти, залучені через продаж фізичним особам цінних паперів, котрі банк емітує, що обліковуються на рахунку “Ощадні сертифікати”. Розрахунки фінансових потоків на ринку фізичних осіб за останні два роки наведено в табл. 4. Протягом 2015–2018 рр. вони вилучили з банківської системи більші обсяги грошей у вільно конвертованій валюті, ніж поточна заборгованість України перед МВФ. Щодо тенденцій 2018 р., то відновилися приріст строкових коштів у гривні, а також приплив поточних ресурсів у валюті.

Отже, попри приріст коштів фізичних осіб у банківській системі, структура цих коштів для збільшення кредитування не покращилася. За три квартали 2018 р. фізичні особи надали банкам 7,7 млрд грн, але вплив строкових коштів у євро перевищував збільшення строкових коштів у доларах США. Головний інвестор зменшує строкові вкладення у банківську систему. Концентрація коштів фізичних осіб на 1 жовтня 2018 р.: перші три банки – 59,9 %, перші п'ять – 69,3, перші десять – 83,3, державні банки – 62,9 %. За останні три роки концентрація коштів населення в державних банках збільшилася.

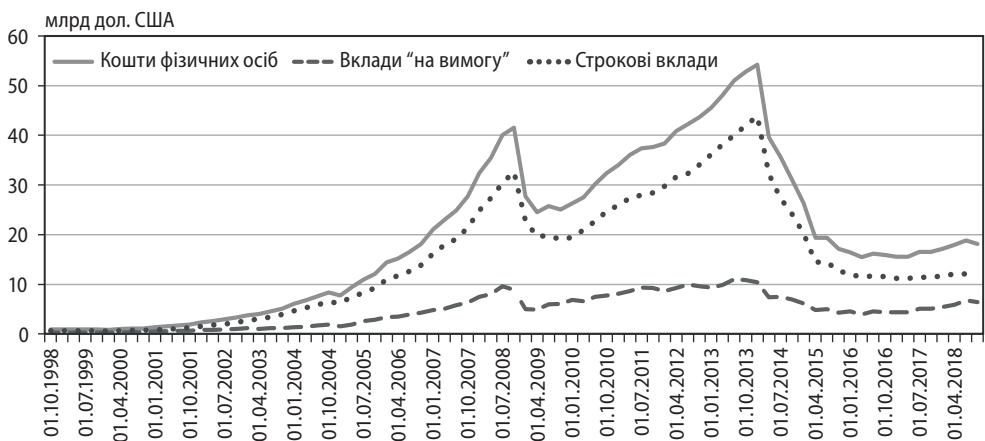

Рис. 9. Динаміка ресурсної бази фізичних осіб у доларовому еквіваленті в 1998–2018 рр.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

Таблиця 4. Зміна ресурсної бази фізичних осіб у 2017–2018 рр.

Період	Кошти фізичних осіб, млн гр. од.								
	Гривня			Долар США			Євро		
	На вимогу	Строкові	Усього	На вимогу	Строкові	Усього	На вимогу	Строкові	Усього
2017 р.	26 126,5	10 716,9	36 843,4	174,1	-76,3	97,8	70,2	-149,9	-79,7
III кв. 2018 р.	12 271,9	7 756,1	20 028,0	238,4	35,7	274,1	69,6	-37,9	31,7

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

Стосовно динаміки процентних ставок, то банки, маючи зайву ліквідність, істотно їх знизили порівняно з попередніми роками. Оскільки немає ринку для кредитування у валюті, депозитні ставки в ній коливалися в межах 3,0–3,5 %. Середньозважена гривнева ставка за основними видами депозитів перебувала на рівні 15,0 % річних (рис. 10). Ситуація III кв. 2018 р. загалом відображає стабілізацію на ринку, але про відновлення довіри до банківської системи говорити зарано. Коливання валютного курсу в червні – серпні миттєво відобразились у відпльві строкових коштів. Найбільше у 2018 р. домогосподарства довіряли Приватбанку, Ощадбанку, Альфа-Банку, Укргазбанку, УкрСиббанку (рис. 11). Максимальний відпльв ресурсів у цьому сегменті ринку мали Укрсоцбанк, ВТБ, Сбербанк Росії, Промінвестбанк, БМ Банк. Відповідно, зростала концентрація коштів фізичних осіб у банках за участю держави.

Динаміка ресурсної бази юридичних осіб. На рис. 12 наведено розрахунки обсягів ресурсної бази, яку надали юридичні особи банкам із 2006 по 2018 р. у еквіваленті до долара США за офіційним курсом. Значний відпльв ресурсів пов'язаний як із воєнною кризою, так і з діяльністю регулятора, котрий вивів з ринку більше ніж 90 банківських юридичних осіб, що супроводжувалося втратою коштів найбільш незахищеного сегмента – суб'єктів

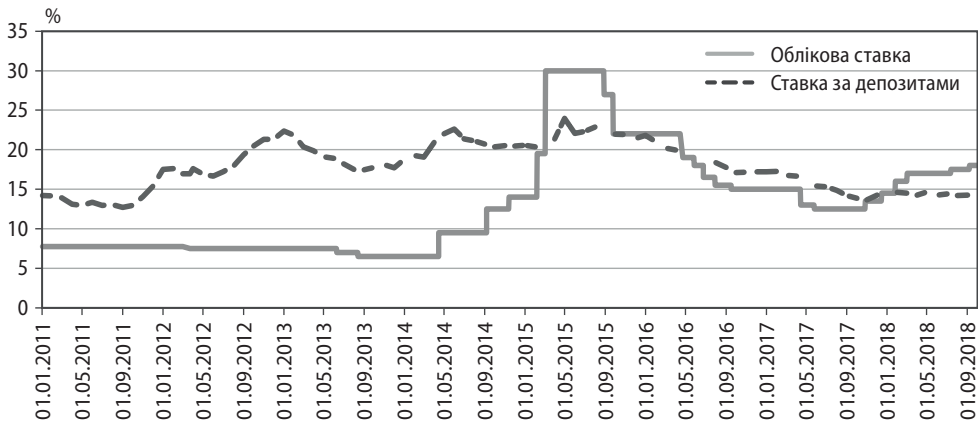

Рис. 10. Порівняльна динаміка середньозваженої процентної ставки за депозитами у гривні та облікової ставки НБУ

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

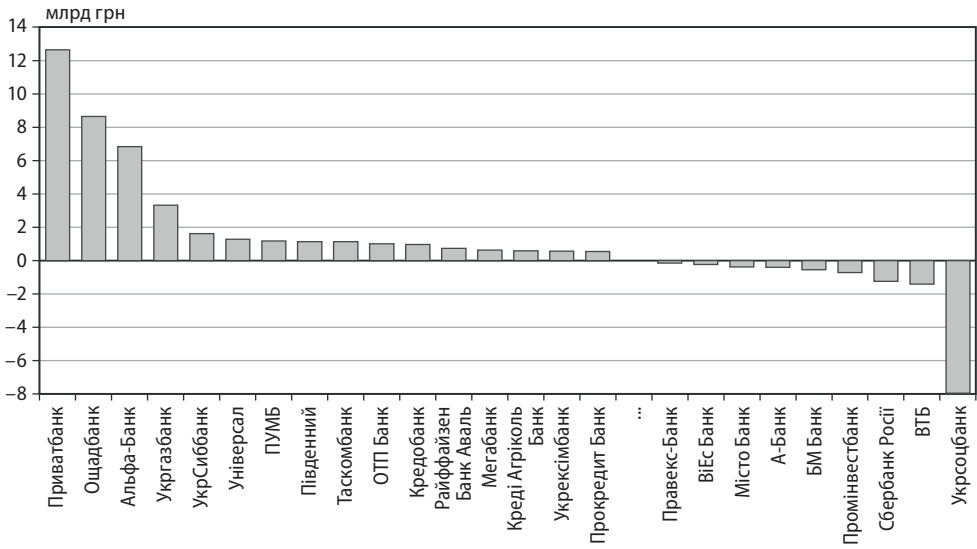

Рис. 11. Банки з найбільшими змінами у портфелі коштів фізичних осіб у 2018 р.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

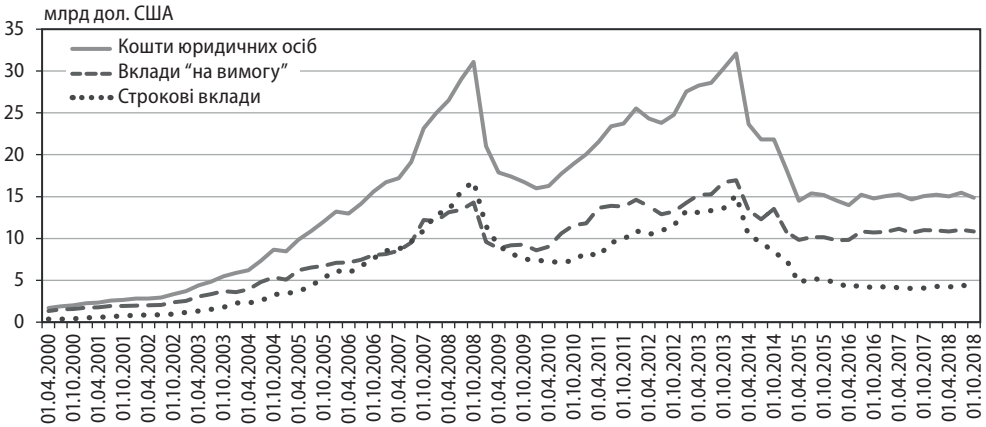

Рис. 12. Динаміка ресурсної бази юридичних осіб у доларовому еквіваленті за 2000–2018 рр.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

господарювання. Істотних збитків, у зв'язку з виведенням із ринку банків, у тому числі доволі великих, зазнали страховий бізнес та недержавні пенсійні фонди.

Варто зауважити, що обсяг обігових коштів юридичних осіб, які перебували у банківській системі, наприкінці 2015 р. стабілізувався і навіть з'явилася тенденція до збільшення. Проте у I кв. 2018 р. юридичні особи зменшили ресурсну базу в банківській системі – як у національній валюті, так і в доларах США. Привертає увагу збільшення частки євро у валютних пасивах юридичних осіб, що вказує на посилення торговельної активності суб'єктів господарювання з країнами ЄС.

Таблиця 5. Зміна ресурсної бази юридичних осіб у 2017–2018 рр.

Період	Кошти юридичних осіб, млн гр. од.								
	Гривня			Долар США			Євро		
	На вимогу	Строкові	Усього	На вимогу	Строкові	Усього	На вимогу	Строкові	Усього
2017 р.	21 304,7	5 613,5	26 918,1	-969,9	-13,6	-983,5	147,3	-23,6	123,7
III кв. 2018 р.	-1 041,9	-6 498,1	-7 540,1	-421,8	-24,0	-445,8	399,5	38,2	437,7

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

Корпоративний сектор генерує надходження євро до банківської системи, тоді як обсяг доларових та гривневих депозитів зменшується. У цілому ресурсна база юридичних осіб за три квартали 2018 р. скоротилася (табл. 5).

Концентрація коштів юридичних осіб на 1 жовтня 2018 р.: перші три банки – 32,1 %, перші п'ять – 49,1, перші десять – 75,1, державні банки – 41,2 %. За три останні роки внаслідок посилення конкуренції концентрація ресурсу юридичних осіб у найбільших банках зменшилася (див. табл. 5). Також як тенденцію слід відзначити те, що частка коштів, які надали суб'єкти господарювання банкам із державним капіталом, скорочується. Загальна ресурсна база, котру надають суб'єкти господарювання банкам, відповідає рівню 2007 р. У банках із державним капіталом у 2018 р. її частка зменшувалася, у банків із приватним українським та західним капіталом – збільшувалася.

Найбільше у 2018 р. бізнес довіряв Сітібанку, Креді Агріколь Банку, ПУМБ, Райффайзен Банк Аваль, ІНГ Банк Україна. Максимальний відплив ресурсів у цьому сегменті ринку мали Ощадбанк, Укрексімбанк, Укрсоцбанк (рис. 13).

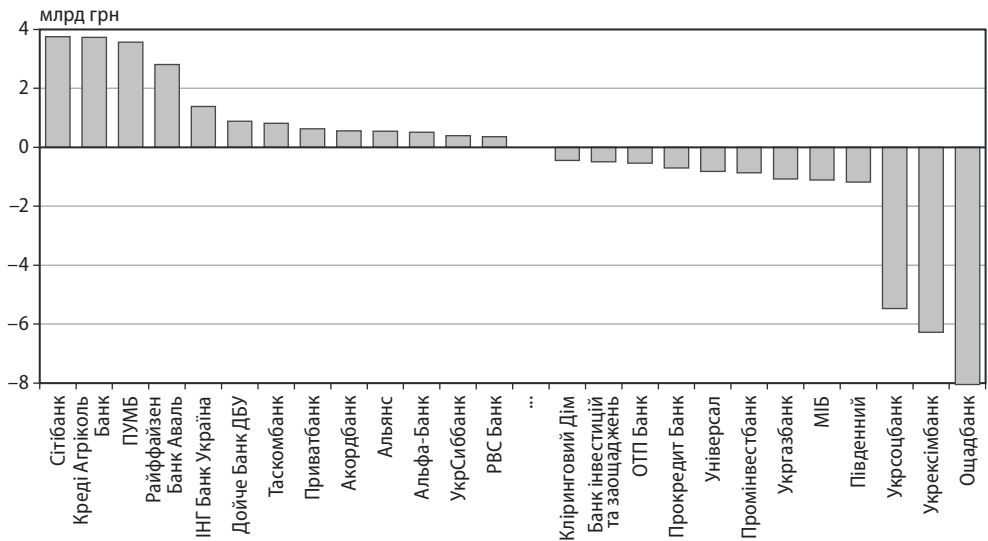

Рис. 13. Банки з найбільшими змінами у портфелі коштів юридичних осіб у 2018 р.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

Таким чином, зростала концентрація коштів юридичних осіб у банках із західним капіталом, тоді як банки з державним капіталом втрачали клієнтську базу.

Аналіз капіталізації та фінансового результату найбільших банків.

На рис. 14 показано реальний рівень збитків банківської системи, без урахування тих фінансових установ, що перебувають у ліквідаційній процедурі. Збитки, зафіксовані банківською системою у 2016 р., є найбільшими за всю історію і становлять майже 160 млн грн. Після трьох років “очищення” банківської системи якості активів властива тенденція постійного погіршення. Водночас у 2018 р. банківська система вперше за останній період отримала прибуток.

Наводимо фінансові результати діяльності найбільших банків за три квартали 2018 р. Незважаючи на зростання статутних капіталів державних банків, за рахунок покриття збитків за активними операціями та формування резервів капіталізація їх зменшилася, так само як і групи банків із російським капіталом (табл. 6). Капіталізація банків із західним капіталом у 2018 р. збільшилася. Поступово зростає капіталізація у групі найбільших банків з приватним українським капіталом. Різниця між власним і статутним капіталом кожного банку відображає накопичені збитки попередніх періодів. Накопичені збитки банків за участю держави дорівнюють 253,7 млрд грн, з яких 179,7 млрд припадає на Приватбанк. Банки із західним капіталом (за винятком таких як ОТП, Кредо, Піреус) загалом провадять прибуткову діяльність на українському ринку. Банки з російським капіталом характеризуються накопиченою збитковою діяльністю. Ситуація з банками з українським капіталом доволі різноманітна. З найбільших тільки Кредит Дніпро та Універсалбанк (донедавна належав до групи банків із західним капіталом) мають накопичену збиткову діяльність.

Для оцінки операційного прибутку проаналізуємо отриманий прибуток за три квартали 2018 р. і обсяги сформованих резервів (табл. 7). Банки, чий

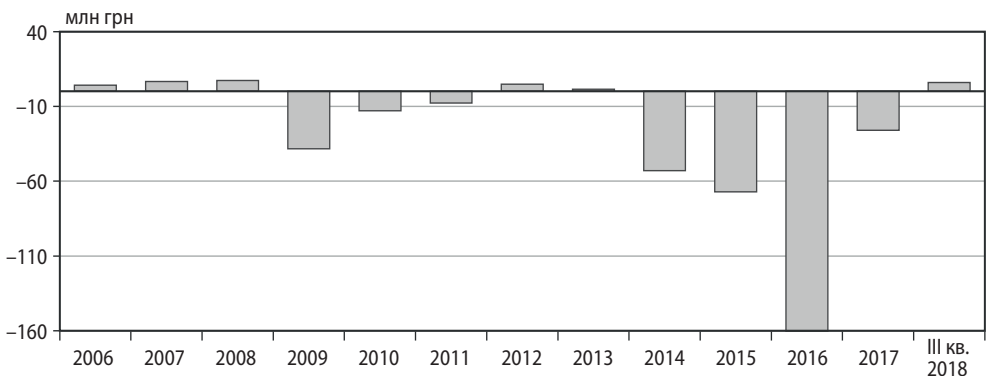

Рис. 14. Динаміка фінансового результату банківської системи за період 2006–2018 рр.

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

Таблиця 6. Зміни власного та статутного капіталу найбільших банків

Банки	Власний капітал				Статутний капітал				Інвестиції у статутний капітал, млн грн	
	01.01.2018		01.10.2018		01.01.2018		01.10.2018			Темп, %
	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %		
Державні	77 483	48,47	54 057	39,95	302 038	61,87	307 788	60,66	1,90	5 750
Приватбанк	25 608	16,02	26 284	19,42	206 060	42,21	206 060	40,61	0,00	0
Ощадбанк	31 578	19,75	13 585	10,04	43 723	8,96	49 473	9,75	13,15	5 750
Укресімбанк	14 456	9,04	8 380	6,19	38 730	7,93	38 730	7,63	0,00	0
Укргазбанк	5 629	3,52	5 560	4,11	13 319	2,73	13 319	2,63	0,00	0
Розрахунковий центр	212	0,13	247	0,18	207	0,04	207	0,04	0,00	0
Із західним капіталом	37 096	23,21	41 443	30,63	29 649	6,07	29 811	5,88	0,54	162
Райффайзен Банк Аваль	10 905	6,82	10 549	7,80	6 155	1,26	6 153	1,21	-0,02	-1
УкрСиббанк	5 571	3,49	5 964	4,41	5 069	1,04	5 069	1,00	0,00	0
Креді Агріколь Банк	3 264	2,04	3 927	2,90	1 223	0,25	1 223	0,24	0,00	0
ОТП Банк	3 526	2,21	4 781	3,53	6 186	1,27	6 186	1,22	0,00	0
СпІбанк	1 822	1,14	1 883	1,39	200	0,04	200	0,04	0,00	0
Прокредит Банк	2 006	1,26	2 808	2,08	1 093	0,22	1 093	0,22	0,00	0
Кредобанк	1 503	0,94	1 855	1,37	2 249	0,46	2 249	0,44	0,00	0
ІНГ Банк Україна	3 753	2,35	3 888	2,87	731	0,15	731	0,14	0,00	0
Марфін Банк	469	0,29	452	0,33	435	0,09	435	0,09	0,00	0
Правекс-Банк	1 034	0,65	2 099	1,55	968	0,20	979	0,19	1,11	11
Ідея Банк	423	0,26	659	0,49	299	0,06	299	0,06	0,00	0
Дойче Банк ДБУ	359	0,22	353	0,26	302	0,06	302	0,06	0,00	0
Піреус Банк МКБ	542	0,34	600	0,44	2 531	0,52	2 531	0,50	0,00	0
СЕБ корпоративний	465	0,29	514	0,38	250	0,05	300	0,06	20,00	50
Кредитвест Банк	355	0,22	388	0,29	205	0,04	307	0,06	50,01	102
Кредит Європа Банк	503	0,31	317	0,23	253	0,05	253	0,05	0,00	0
БТА	595	0,37	405	0,30	1 500	0,31	1 500	0,30	0,00	0
Із російським капіталом	21 902	13,70	20 906	15,45	130 147	26,66	141 639	27,92	8,83	11 492
Альфа-Банк	3 978	2,49	4 617	3,41	12 180	2,49	12 180	2,40	0,00	0

Закінчення табл. 6

Банки	Власний капітал						Статутний капітал						Інвестиції у статутний капітал, млн грн	
	01.01.2018			01.10.2018			01.01.2018			01.10.2018				Темп, %
	Обсяг, млн грн	Частка, %	Темп, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Темп, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Темп, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Темп, %		
														Обсяг, млн грн
Сбербанк Росії	5 236	3,28	1,64	5 322	3,93	1,64	12 465	2,55	2,55	20 765	4,09	66,58	8 300	
Укрсоцбанк	5 157	3,23	-33,89	3 409	2,52	-33,89	16 546	3,39	3,39	16 546	3,26	0,00	0	
Промінвестбанк	6 148	3,85	-1,74	6 041	4,46	-1,74	50 918	10,43	10,43	50 918	10,04	0,00	0	
ВТБ	1 290	0,81	-1,92	1 265	0,94	-1,92	34 216	7,01	7,01	36 795	7,25	7,54	2 580	
Найбільші українські	15 629	9,78	6,99	16 722	12,36	6,99	13 184	2,70	2,70	14 907	2,94	13,07	1 723	
ПУМБ	4 873	3,05	25,06	6 094	4,50	25,06	3 294	0,67	0,67	3 294	0,65	0,00	0	
Південний	2 301	1,44	6,56	2 452	1,81	6,56	1 339	0,27	0,27	1 339	0,26	0,00	0	
Таскомбанк	934	0,58	28,23	1 198	0,89	28,23	608	0,12	0,12	733	0,14	20,56	125	
Мегабанк	1 070	0,67	-8,78	976	0,72	-8,78	620	0,13	0,13	620	0,12	0,00	0	
Восток	608	0,38	11,89	680	0,50	11,89	445	0,09	0,09	523	0,10	17,54	78	
Кредит Дніпро	943	0,59	-66,44	316	0,23	-66,44	1 521	0,31	0,31	2 720	0,54	78,83	1 199	
МІБ	284	0,18	13,04	321	0,24	13,04	202	0,04	0,04	274	0,05	35,61	72	
Універсал	929	0,58	-11,44	822	0,61	-11,44	3 103	0,64	0,64	3 103	0,61	0,00	0	
Індустріалбанк	1 289	0,81	-7,18	1 197	0,88	-7,18	608	0,12	0,12	857	0,17	40,93	249	
А-Банк	687	0,43	29,10	886	0,66	29,10	323	0,07	0,07	323	0,06	0,00	0	
Банк інвестицій та заощаджень	543	0,34	-0,24	542	0,40	-0,24	500	0,10	0,10	500	0,10	0,00	0	
Глобус	298	0,19	18,25	352	0,26	18,25	300	0,06	0,06	300	0,06	0,00	0	
Аркада	870	0,54	1,57	884	0,65	1,57	320	0,07	0,07	320	0,06	0,00	0	
За всіма банками	159 852	100,0	-15,35	135 316	100,0	-15,35	488 218	100,0	100,0	507 359	100,0	3,92	19 141	

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

Таблиця 7. Фінансовий результат, обсяг резервів та операційний прибуток

Банки	Фінансовий результат						Усього резервів						Операційний прибуток за 2018 рік
	2017		01.10.2018		01.01.2018		01.10.2018		Темп, %				
	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Темп, %		
												Обсяг, млн грн	
Державні	-20 849	80,27	6 597	111,02	-358 956	68,29	-409 084	67,04	13,97	56 726			
Приватбанк	-22 966	88,43	5 356	90,14	-232 654	44,26	-241 895	39,64	3,97	14 597			
Ощадбанк	559	-2,15	74	1,24	-61 639	11,73	-85 435	14,00	38,61	23 870			
Укрексімбанк	929	-3,58	706	11,89	-53 831	10,24	-70 842	11,61	31,60	17 717			
Укргазбанк	624	-2,40	425	7,16	-10 831	2,06	-10 912	1,79	0,75	506			
Розрахунковий центр	6	-0,02	36	0,60	0	0,00	0	0,00	297,40	36			
Із західним капіталом	9 894	-38,10	11 309	190,31	-26 371	5,02	-27 812	4,56	5,46	12 749			
Райффайзен Банк Аваль	4 469	-17,21	4 071	68,50	-7 139	1,36	-5 949	0,97	-16,66	2 881			
УкрСиббанк	1 467	-5,65	1 898	31,95	-6 476	1,23	-8 475	1,39	30,87	3 898			
Креді Агріколь Банк	1 110	-4,27	1 185	19,95	-2 379	0,45	-2 144	0,35	-9,88	950			
ОТП Банк	918	-3,53	1 539	25,90	-6 104	1,16	-6 886	1,13	12,81	2 321			
Стілбанк	1 008	-3,88	994	16,73	-90	0,02	-44	0,01	-50,85	949			
Прокредит Банк	487	-1,88	487	8,19	-552	0,11	-547	0,09	-0,97	481			
Кредобанк	402	-1,55	378	6,36	-863	0,16	-933	0,15	8,11	448			
ІНГ Банк Україна	200	-0,77	312	5,24	-595	0,11	-775	0,13	30,23	492			
Марфін Банк	76	-0,29	-5	-0,08	-456	0,09	-359	0,06	-21,18	-102			
Правекс-Банк	-110	0,42	-30	-0,50	-28	0,01	-35	0,01	24,99	-23			
Ідея Банк	139	-0,54	277	4,67	-761	0,14	-1 287	0,21	69,13	803			
Дойче Банк ДБУ	38	-0,15	30	0,50	0	0,00	-1	0,00	389,08	31			
Піреус Банк МКБ	30	-0,12	44	0,75	-348	0,07	-124	0,02	-64,38	-179			
Кредитвест Банк	40	-0,15	43	0,73	-6	0,00	-12	0,00	106,19	50			
Кредит Європа Банк	152	-0,58	15	0,26	-160	0,03	-189	0,03	17,95	44			
БТА	-563	2,17	19	0,31	-415	0,08	-49	0,01	-88,11	-347			

Закінчення табл. 7

Банки	Фінансовий результат						Усього резервів						Операційний прибуток за 2018 рік	
	2017			01.10.2018			01.01.2018			01.10.2018				Темп, %
	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %		
Із російським капіталом	-14 887	57,32	-9 196	-154,76	-105 574	20,09	-131 707	21,58	24,75	16 937				
Альфа-Банк	655	-2,52	923	15,53	-8 479	1,61	-9 699	1,59	14,38	2 142				
Сбербанк Росії	132	-0,51	-6 995	-117,71	-20 495	3,90	-36 094	5,92	76,11	8 604				
Укрсоцбанк	-3 095	11,92	-839	-14,13	-29 053	5,53	-29 166	4,78	0,39	-727				
Промінвестбанк	-7 656	29,48	-108	-1,82	-31 050	5,91	-36 207	5,93	16,61	5 049				
ВТБ	-4 112	15,83	-1 788	-30,09	-13 802	2,63	-18 448	3,02	33,66	2 858				
Найбільші українські	1 232	-4,74	1 911	32,17	-17 402	3,31	-21 239	3,48	22,05	5 749				
ПУМБ	786	-3,03	1 458	24,53	-8 100	1,54	-9 381	1,54	15,81	2 739				
Південний	82	-0,32	186	3,13	-1 648	0,31	-1 930	0,32	17,16	469				
Таскомбанк	153	-0,59	276	4,64	-822	0,16	-1 003	0,16	22,05	457				
Мегабанк	77	-0,30	25	0,42	-553	0,11	-666	0,11	20,56	138				
Восток	83	-0,32	92	1,55	-234	0,04	-276	0,05	18,33	135				
Кредит Дніпро	-446	1,72	-476	-8,01	-2 608	0,50	-3 169	0,52	21,52	85				
МІВ	76	-0,29	39	0,65	-491	0,09	-780	0,13	59,08	328				
Універсал	99	-0,38	35	0,59	-1 075	0,20	-2 191	0,36	103,79	1 151				
Індустріалбанк	6	-0,02	-34	-0,57	-410	0,08	-465	0,08	13,46	21				
А-Банк	298	-1,15	252	4,23	-959	0,18	-869	0,14	-9,38	162				
Банк інвестицій та заощаджень	9	-0,04	8	0,13	-307	0,06	-365	0,06	18,84	65				
Глобус	7	-0,03	48	0,81	-162	0,03	-111	0,02	-31,83	-4				
Аркада	2	-0,01	4	0,07	-34	0,01	-32	0,01	-5,78	2				
За всіма банками	-25 972	100,00	5 942	100,00	-525 634	100,00	-610 197	100,00	16,09	90 505				

Складено за даними Національного банку України (<https://www.bank.gov.ua>).

сумарний фінансовий результат і сформовані у 2018 р. резерви характеризуються від'ємними значеннями, мають істотні проблеми. З таблиці видно, що окремі банки показали прибуток за рахунок розформування резервів, що вказує на недостатність операційних доходів. У цілому, банківська система за три квартали 2018 р. мала 5,9 млрд грн прибутків, при цьому сформувала 84,5 млрд грн резервів під негативно класифіковані активи. Операційно прибутковими є Ощадбанк, Укрексімбанк, Приватбанк, Сбербанк Росії, Промінвестбанк. Але через необхідність формування резервів за новими правилами регулятора прибуток зменшується.

На підставі викладеного можна зробити такі висновки щодо розвитку банків за участю держави у 2018 р.

1. У 2018 р. банківська система України пододала системну банківську кризу 2014–2015 рр. Почалося зростання ресурсної бази в основних сегментах банківських пасивів та активів – як у гривні, так і в іноземній валюті. Повністю знято фактор можливого негативного впливу кризи у Приватбанку. Однак ресурсна підтримка економічних процесів банківською системою в країні є незадовільною внаслідок переобтяження балансів банків, особливо за участю держави в капіталі, негативно класифікованими активами. Розв'язання цієї проблеми потребує від держави системного підходу.

2. Стабілізація банківського сектору у 2018 р. не є стійкою внаслідок низки макроекономічних факторів поза межами впливу Національного банку України. До них належить не тільки дефіцит державного бюджету, що не задовільно виконується за надходженнями у 2018 р., а й хронічне від'ємне сальдо платіжного балансу, в тому числі рахунку поточних операцій. Саме тому рейтингова агенція Fitch оцінює Україну за основними індексами на 2019 р. нижче від Вірменії, Казахстану та Азербайджану. Цей чинник закладає високу ціну, яку доведеться платити за державними запозиченнями у 2019 р. на зовнішніх ринках. На індексах також позначається політичний фактор.

3. Драйверами банківської активності є банки з державним капіталом. Загальна тенденція 2018 р. – їхня частка в чистих активах зменшилася на 0,4 % і перебувала на рівні 53,9 % від усієї системи.

4. На ринку коштів фізичних осіб ситуація у 2018 р. у цілому стабілізується, але про відновлення довіри до банківської системи не йдеться. Неістотні коливання валютного курсу в літні місяці миттєво позначилися на впливі строкових коштів і погіршенні загальної ресурсної бази банків. Провідну роль у цьому сегменті ринку відігравали банки з державним капіталом, частка яких збільшувалася.

5. Загальна ресурсна база, яку надають суб'єкти господарювання банкам, відповідає рівню 2007 р. і у 2018 р. зменшується. Частка цього ресурсу в банках із державним капіталом у I кв. 2018 р. знижувалася, у банків із приватним українським та західним капіталом – зростала. Українські банки внаслідок посилення міжнародних вимог до фінансового моніторингу втрачають мережу кореспондентських відносин з іноземними контрагентами,

а також можливість обслуговувати міжнародні контракти найкращих українських підприємств.

6. У 2017 та 2018 рр. НБУ послідовно проводив роботу щодо зменшення заборгованості банків на ринку середніх і довгих запозичень рефінансування. Державні Укресімбанк та Ощадбанк це завдання успішно вирішили. Укргазбанк суттєво зменшив заборгованість. Більша частина поточної заборгованості з рефінансування всієї системи, що припадає на Приватбанк, не закривається з огляду на судові справи з попереднім власником. Міжбанківський ринок майже повністю згорнутий, банки розділилися на кластери за лімітною політикою. Іноземці не кредитують українські банки.

7. Ринок кредитування фізичних осіб у гривні у 2018 р. характеризувався тенденцією до зростання. Водночас спостерігалось погіршення якості обслуговування позичальниками кредитних портфелів фізичних осіб у валюті. Однак проблема валютних кредитів поступово розв'язується, зокрема у другому читанні прийнято Кодекс України з процедур банкрутства, який стимулюватиме позичальників домовлятися про погашення валютних кредитів. Рівень портфеля відповідає 2007 р. Частка банків із державним капіталом у цьому сегменті незначно збільшується.

8. Драйверами конструктивної активності на ринку кредитування юридичних осіб у 2018 р. виступають державні банки, а також банки із західним капіталом, частка яких збільшується. Якість кредитного портфеля банків за участю держави є негативно класифікованою, що суттєво заважає розвитку кредитної активності у поточному періоді. Іноземні банки із західним капіталом мають запас ліквідності, але висувають високі вимоги до якості й транспарентності бізнесу позичальника. Банки з російським державним капіталом намагаються залишити український ринок і зменшують свою присутність. Найкращі балансові показники за якістю активів мають банки з українським капіталом, але їхня частка в цілому на ринку не є вирішальною.

9. Майже 90 % портфеля ОВДП, який контролює банківська система, перебуває на балансах державних банків. Разом із Національним банком України внутрішній державний борг на 95 % контролюється державним сектором. Фактично статутні капітали державних банків сформовано за рахунок грошової емісії, що є складовою в загальних інфляційних процесах. Банки з іноземним капіталом на цьому сегменті ринку переважно працюють із короткостроковими депозитними сертифікатами НБУ. Іноземні банки мають зайву ліквідність, але надають перевагу вкладенням у безризкові депозитні сертифікати НБУ, а не кредитуванню реального сектору. З одного боку, Міністерство фінансів України не вбачає загрози дефолту на внутрішньому ринку, з другого – можливості бюджету залучати сторонні ресурси внаслідок низької довіри обмежені.

10. За обсягами операцій з твердими активами і пасивами (юридичні та фізичні особи) банківська система повернулася на рівень 2006–2007 рр. Фактично регулятором перекрито канали роботи з валютними коштами на внутрішньому ринку. Національний банк України не надав банкам інстру-

ментів ефективної грошової трансмісії для монетизації економіки, наприклад, за СВОП-хеджуванням залучень гривневих ресурсів під заставу вільної валютної ліквідності. Банкам не вигідно залучати валюту від домогосподарств. Без відновлення кредитування не можна говорити про тривале економічне зростання.

11. У 2018 р. статистичні органи звітують про зростання ВВП країни за непропорційно низького збільшення кредитного портфеля банків. Цей процес вказує, по-перше, на те, що транснаціональні компанії, котрі контролюють сировинний експорт України, почали фондування в банківських системах інших юрисдикцій, а це небезпечно, оскільки заставою в таких операціях є майбутня валютна виручка (що зменшує пропозицію на внутрішньому ринку), або основні фонди національних підприємств, у тому числі земля. По-друге, МСБ почав залучати ресурси з тіньового ринку, що збільшує тіньовий обіг і, відповідно, зменшує податкові надходження.

12. Для забезпечення зростання ресурсної бази банків необхідно забезпечити подальший розвиток системи захисту вкладів. Це стосується як збільшення рівня компенсаційних виплат за банківськими депозитами фізичних осіб, що склався внаслідок знецінення гарантованих сум через девальвацію 2014–2015 рр., так і поширення системи захисту гарантування коштів на підприємства МСБ і вклади страхових організацій та недержавні пенсійні фонди. Така ситуація потребує перегляду Закону України “Про гарантування вкладів фізичних осіб”.

13. Прийняття закону про Єдиний кредитний реєстр має підвищити відповідальність щодо виконання фінансових зобов'язань позичальниками, особливо з боку їхнього менеджменту. Посилення каральних заходів тільки стосовно менеджменту не надто сприяло подоланню зловживань із кредитними ресурсами банків. Введення в дію Єдиного кредитного реєстру створює стимули для найбільших фінансових груп, що незадовільно обслуговують зобов'язання, вдатися до переговорів з усіма кредиторами.

14. Для вирішення проблеми негативно класифікованих активів слід повертатися до законодавчих ініціатив щодо створення державної Компанії з управління простроченими активами.

Список використаних джерел

1. Фінансова глобалізація і євроінтеграція : монографія / за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Єфименко ; ДННУ “Акад. фін. управління”. Київ, 2015. 491 с.
2. Фінансова інфраструктура України: стан, проблеми та перспективи розвитку : монографія / В. М. Опарін, В. М. Федосов та ін. ; за заг. ред. В. Опаріна, В. Федосова. Київ : КНЕУ, 2016. 695 с.
3. Системна криза банківського сектору України і стратегія її подолання : монографія / С. М. Аржевітін, Т. Є. Унковська, М. І. Савлук, та ін. ; за заг. ред. С. М. Аржевітіна, Т. Є. Унковської. Київ : КНЕУ, 2017. 182 с.
4. Виклики і ризики розгортання кризових процесів в Україні та напрями економічної політики їх запобігання : дослідження Укр. центру екон. і політ. досліджень імені Олександра Разумкова / наук. ред. В. Юрчишин. Київ : Заповіт, 2017. 156 с.
5. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції : у 2 т. / за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко ; ДННУ “Акад. фін. управління”. Київ, 2014. Т. 2. 784 с.

6. Любич О. О., Бортніков Г. П., Панасенко Г. О. Аналіз бізнес-моделі державних банків в Україні. *Фінанси України*. 2016. № 10. С. 7–38.

7. Показники банківської системи / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.

8. Кисляк Р. Нужен ли в Украине банк развития. *Лига-информ*. 2014. 18 нояб. URL: <http://finance.liga.net/banks/2014/11/18/articles/40963.htm>.

9. Струк Т. Роль, задачи и функции национальных банков развития. *Банковский вестник*. 2014. С. 42–47.

References

1. Bilorus, O. H., Iefymenko, T. I. (Eds.). (2015). *Financial globalization and European integration*. Kyiv: DNNU "Akademiia finansovoho upravlinnia" [in Ukrainian].

2. Oparin, V. M., Fedosov, V. M. (Eds.). (2016). *Financial infrastructure of Ukraine: state, problems and prospects of development*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

3. Arzhevitin, S. M., Unkovska, T. Ye. (Eds.). (2017). *Systemic crisis of the banking sector of Ukraine and the strategy of overcoming it*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

4. Yurchyshyn, V. (Ed.). (2017). *Challenges and risks of deployment of crisis processes in Ukraine and directions of economic policy of their prevention*. Kyiv: Zapovit [in Ukrainian].

5. Shlapak, O. V., Iefymenko, T. I. (Eds.). (2014). *Modernization of the financial system of Ukraine in the process of European integration* (Vol. 2). Kyiv: DNNU "Akademiia finansovoho upravlinnia" [in Ukrainian].

6. Liubich, O. O., Bortnikov, H. P., & Panasenko, H. O. (2016). Analysis business model of state banks in Ukraine. *Finance of Ukraine*, 10, 7–38 [in Ukrainian].

7. National Bank of Ukraine. (n. d.). *Banking system indicators*. Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 [in Ukrainian].

8. Kisliak, R. (2014, November 14). Does Ukraine need a development bank. *League-Inform*. Retrieved from <http://finance.liga.net/banks/2014/11/18/articles/40963.htm> [in Russian].

9. Struk, T. (2014, December). Role, tasks and functions of national development banks. *Bank Bulletin Magazine*, pp. 42–47 [in Russian].